

Svar på Interpellation – Omställning

Klimatfrågan är global, därför måste även lösningarna vara det. Sverige och Tranås kommun ska vara föregångare i frågan, inte för att det känns bra för stunden utan genom praktisk handling visa världen vad som är möjligt och få fler att följa efter. Vi måste ha effektiva reformer istället för populistiskt feel-good politik med nedmonterade energisystem, bortslösade skattemedel och klimatångest. Därför är vi övertygade om att tillväxt och klimatambitioner måste gå hand i hand

Det är viktigt att man sätter arbetet med ett bättre klimat, miljö och natur i ett både en nationellt och internationell kontext. Vi ska göra Sverige grönare och det börjar i närmiljön att exempelvis motverka övergödning av Östersjön och det storskaliga kustnära trålfisket men det slutar inte där utan vem gör mest global klimatnytta. Då måste man förstå några viktiga fakta så som att miljö och klimat går hand i hand med ett starkt näringsliv och en levande landsbygd. Vi gör Sverige grönare genom att stå upp för äganderätten och för det svenska skogsbruket. Grönare genom att återställa våtmarker. Men också grönare – för att det är ny teknologi och krävande konsumenter, investerare och medarbetare som nu driver den gröna omställningen. Näringslivet är Sveriges nya miljörelse. Vi lägger grunden för industrins gröna omställning genom bättre villkor för klimatsmarta investeringar och storsatsar på teknik för koldioxidinfångning, för att nå målet om svenska nettonollutsläpp. Men allra viktigast är ny och fossilfri el. Och elproduktionen måste fördubblas när Sverige elektrifierar. Därför har de första stegen tagit de första stegen mot ny svensk kärnkraft. Målet för energipolitiken ändras från förnybart till fossilfritt. Nästa år kan ny kärnkraft planeras på fler platser och Sverige kan ha fler än tio reaktorer. Kreditgarantier ska backa upp investeringarna. Och vi samarbetar med andra länder som också vill bygga kärnkraft och göra hela Europa oberoende av olja, kol och gas. Med mer planerbar kraft kan vi också ha mer väderberoende kraft. Därför gav regeringen i februari grönt ljus för att bygga kablarna till Kriegers flak i södra Östersjön – Sveriges första moderna havsbaserade vindkraftspark. Efter flera års politisk handlingsförklaring har vi nu en regering som är enig om energipolitiken. Bara det är ett paradigmskifte för Sverige. Men framför allt ett paradigmskifte för miljö och klimatet.

Hållbarhets-, Miljö-, klimat- och natur arbete inom Tranås Kommun

Oftast blir jag beklämd av debatten som är svart eller vit – man kan få intrycket att Tranås kommun inte gör någonting för miljö och klimat. Jag vill med det bestämdaste hävda motsatsen utan att vi som organisation varje dag jobbar för en bättre Tranås kommun ur många aspekter däribland miljö och klimat – där ett nulägesperspektiv visar att vi är den kommun i Jönköpings län som släpper ut minst växthusgaser.

Våra strategier kring Socialhållbarhet, Ekologisk hållbarhet och Inriktning tillväxt ligger fast och är helt i linje med Tranås kommuns beslut att arbeta enligt Agenda 2030, vilket också är starkt skrivet i den avsiktsförklaring kring kommunens styre undertecknat av Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Vi är med som pilotkommun i Jönköpings län i införandet av en CO₂-budget så en vetenskaplig uppföljning kan ske och vägleda oss i kommande beslut.

Som ett exempel kan redovisas hur medvetet vi ställer om vår fordonsflotta:

- Vi har en biogasmack sen 2021
- Vi jobbar på att byta ut fordonsflottan till biogas och elbilar
- 2 biogasbilar har vi på plats
- 14 stycken biogasbilar är beställda.
- 25 stycken elbilar har vi på plats
- 1 styck beställd
- 1 sopbil som drivs av biogas är beställd och levereras under 2023

Så 2023 består minst 40 % av fordonsflottan av biogas och elbilar

Hur mycket av budgeterade medel läggs på miljö/ klimat förbättrande åtgärder?

Att ge ett samlat svar på hur stor del av driftsbudgeten som läggs på miljö/klimatförbättrande åtgärder är omöjligt. Det mesta som görs i det löpande arbetet och har bäring på miljö och/eller klimat har oftast fler syften. Några exempel på löpande arbete som genomförs där miljö och klimatfrågorna är en del av det dagliga arbetet:

Planarbete,

både detaljplaner och översiktsplan. För att få fram en detaljplan för bostäder (det primära behovet) görs många avvägningar som grundar sig på

- klimatanpassning (grönska för temperatur, dagvattenhantering för skyfall, geologiska utredning för bärighet utifrån risk för ras och skred mm)
- minskade växthusgaser (cykelplanering för att främja hållbart resande, närhet till service ger också minskat resande och underlättar hållbart resande, infrastruktur för uppvärmning av bostäderna mm)
- miljö (biologisk mångfald - grönstråk, öppet vatten och våtmarker, rent vatten – rening av dagvatten, ren luft – träd/växter/grönområden och cykelplanering, mm)

VA – arbete med ledningsnätet, underhåll, förnyelse och utbyggnad.

- Klimatanpassning (ta höjd för ökande flöden)
- Minskade växthusgaser (förvaltningen använder el och gasfordon mm)
- Miljö (rent vatten – fler ansluts till kommunala nätet för spillvatten)

Socialtjänsten – Hemtjänsten, äldrevården

- Klimatanpassning (Värmebölja – åtgärder vid höga temperaturer, tillgänglighet vid översvämning mm)
- Minskade växthusgaser (fossilbränslefria transporter som elcyklar och el/gasbilar)
- Miljö (upphandling av bra produkter/förbrukningsmaterial, återvinning av förpackningar, mm)

Kultur och fritid – skötsel och underhåll av Bredstorp

- Klimatanpassning (ändrade tider för isläggning (höjda temperaturer), bevattningssystem (torka) mm)
- Minskade växthusgaser (Elfordon, utbyte av köldmedier mm)
- Miljö (ren luft – elfordon och alkylatbensin i små maskiner, rent vatten – hantera kemikalier på rätt sätt mm)

Skola – kunskapsförmedling

- Klimatanpassning (Värme - Skugga på skolgårdar, kunskap om klimatförändringar och vad som måste anpassas)
- Minskade växthusgaser (sopsortering – återvinning, skolan ger kommande generationer den kunskap som behövs för att kunna göra förändring till ett hållbart samhälle på alla områden, mm)
- Miljö (kunskap – naturskola, mm)

Park- griftegård – skötsel av grönytor och park/naturområden

- Klimatanpassning (Träd och grönska i stadsmiljön, genomföra detaljplanerna – höga temperaturer, rätt trädammansättning i skogen – torra, insekter mm)
- Minskade växthusgaser (Elfordon i verksamheten - fossilbränslefritt, tryggt välskött samhälle – gynnar gång och cykeltrafik – fossilbränslefritt, mm)
- Miljö (ängsblommor i stadsmiljö – biologisk mångfald, bevara gamla träd – biologisk mångfald, miljöanpassat skogsbruk – biologisk mångfald, rent vatten, mm)

AB Tranås bostäder – Löpande förvaltning fastigheter

- Minskad vattenförbrukning i bostäder med åtgärder för att minska flödet i respektive tappställe
- Minskad elförbrukning Utbyte av pumpar fläktmotorer och belysning, driftoptimering av anläggningar
- Miljö Förbättrat erbjudande till hyresgäster avseende källsortering av hushållsavfall och förpackningar

Socialnämnden lägger nästan inga driftsmedel för att aktivt och planerat genomföra åtgärder inom klimat/miljöområdet. De senaste åren har ett arbete påbörjats med syfte att minska matsvinnet inom äldreboenden, vilket har syftat både till att minska kostnader och minska klimatpåverkan. Socialnämnden har även övergått till elbilar i allt högre utsträckning.

Samhällsbyggnadsförvaltningen: I driftbudgeten finns inga specifika medel avsatta för just miljö-/klimatförbättrande åtgärder, utan detta genomförs löpnade med de ekonomiska medel som finns avsatt för respektive verksamhet i den dagliga arbetet.

Detta är bara några exempel från olika delar av verksamheten som har bäring på miljö och klimat. På något sätt är nästan allt vi gör kopplat till miljö eller klimat och kan göras bättre eller sämre utifrån vilken kunskap och vilka förutsättningar medarbetarna har.

Hur mycket av investeringsbudget läggs på miljö/ klimat förbättrande åtgärder?

På samma sätt är investeringsbudgetens syfte i första hand inte att nå mål med klimat och miljö utan det är grundläggande aspekter som vägs in i de investeringsbeslut som tas och i genomförandet. Hur stor del av investeringsbudgeten det är går inte att svara på. Om respektive förvaltning går igenom alla investeringar finns det säkert något exempel som entydigt kan passa in under a), b) eller c).

I de kommunala bolagen finns många investeringar som mycket tydligare kan kopplas till klimat och miljö:

Exempel: Solceller på tak, andelsägd solcellspark, energieffektiviseringsinsatser i fastigheter (ledbelysning, klimatskal, modernisering av ventilationsanläggningar mm) omlöp/faunapassager i vattendrag, laddstationer, successiv övergång till fossilfri fordonsflotta mm

Inom samhällsbyggnadsförvaltningen genomförs årligen flera investeringar som går att koppla mot miljö-/klimatförbättrande åtgärder, genom bland annat:

- Utbyggnation av GC-vägar = 5,7 mkr
- Trafiksäkerhetshöjande åtgärder för cykeltrafiken = 0,5 mkr
- Utbyggnation av kommunalt VA till befintliga fastigheter = 8,5 mkr
- Förbättrad rening av avloppsvatten och dricksvatten = 2 mkr

Socialnämnden har de senaste åren lagt begränsade investeringsmedel på åtgärder inom klimat/miljöområdet. Det har då handlat om investeringar i elcyklar för att minska behov av bilar för hemtjänsten i stadsnära arbete samt åtgärder inom äldreboenden för att anpassa boendena bättre

till förväntade värmeböljor, exempelvis genom investering i markiser, klimatanläggningar. Som exempel är det socialnämndens plan att investera 1,3 mkr i luftkonditionering och markiser inom SÄBO 2022 samt reinvestera 0,6 mkr i elcyklar.

Hur jobbar verksamheten dagligen att förbättra miljö/ klimat?

I exemplen ovan framgår att mycket av det som görs dagligen präglas i större och mindre utsträckning av miljö och klimat. För att göra rätt handlar det ibland om kunskap och ibland om förutsättningar och ofta om en kombination. Båda områdena måste vi som organisation arbeta med. För att förbättra framför allt kunskapen har flera projekt genomförts, se nedan under punkt 4 och 5:

Samhällsbyggnadsförvaltningen:

Projektavdelningen har tagit fram en hållbarhetschecklista som avdelningen fokuserar på inom olika områden kopplat till olika projekt. Det kan handla om att ta vara på/förädla schaktmassor inom projektet eller i andra projekt och ställa krav i upphandlingar kring miljömål. Avdelningen har även implementerat Alnarspsmodellen i projekten, i syfte att säkerställa förutsättningarna för de träd vi har i den urbana miljön.

Gatuavdelningen arbetar efter framtagna cykelstrategi, som är en del i kommunens satsning på infrastrukturen i Tranås kommun, där gång- och cykeltrafik utgör en förutsättning för en hållbar utveckling. Cykelstrategin fokuserar på tre områden; infrastruktur, drift och underhåll samt kommunikation och påverkansåtgärder.

Målet är att minska bilåkandet och istället uppmuntra till att medborgarna tar cykeln. Strategin är kopplad till de globala hållbarhetsmålen i agenda 2030.

Vidare arbetar även gatuavdelningen med miljö- och klimatsmarta upphandlingar, genom bland annat asfaltupphandlingen. I asfaltupphandlingen utgår vite om koldioxidutsläppet överstiger kravställt värde per tillverkad ton asfalt och om fordon och maskiner inte uppfyller ställda miljökrav. Om upphandlad entreprenör istället uppfyller kraven kopplat till koldioxidutsläppen, utgår en bonus på max 50 tkr per år.

Inom gatuavdelningen ligger även ansvaret för Tranås kommuns bilpool. Under år 2021 har nya riktlinjer beslutats av politiken, i syfte att styra om fordonsflottan mot att bli mer koldioxidneutral. Alla fordon som nu upphandlas ska i första hand kunna drivas med fossilfria drivmedel t ex. el eller biogas.

VA- och avfallsavdelningen arbetar efter framtagna VA-strategi, VA-plan och avfallsplan. Dessa styrdokument innehåller en rad aktiviteter som är direkt kopplade till arbetet med att förbättra miljön och klimatet.

Inom VA är våra fokusområden bland annat klimatanpassning, dricksvatten, dagvatten och kretslopp. Inom avfall är våra fokusområden bland annat följande:

- att sopmängden i kärlet ska halveras,
- inspirera alla som bor och verkar i kommunen till en hållbar konsumtion genom att kommunens verksamheter ska visa vägen,
- matsvinnet i kommunens kök och serveringslokaler ska minska med 25 %,
- främja och bidra till en ökad återanvändning,
- alla förpackningar och tidningar ska sorteras till materialåtervinning,
- minska avfallets miljöpåverkan och
- avfallshanteringen ska bedrivas med en så låg klimatpåverkan som möjligt.

Park- och griftegårdsavdelningen arbetar aktivt dagligen med klimat- och miljöfrågor som leder till bättre klimat och gynnar biologisk mångfald. I det strategiska arbetet ligger miljö- och klimathänsyn som en naturlig del av arbetsplanering, skötsel och gestaltning av våra gröna miljöer inom Tranås kommun. Nedan följer några punkter av hur avdelningen aktivt arbetar för miljön och klimatet idag:

- Egen komposthantering
- Grot/Flis från verksamheten och skogsbruket går till flisning och vidare lokalt till fjärrvärmeverket i Tranås.
- Fossilfri eldningsolja till krematoriet.
- Byter ut bensindrivna handverktyg mot eldrivna så långt det är möjligt.
- All bensin avdelningen använder i verksamheterna är akrylatbensin.
- Samordnar och planerar transporter och maskinkörning för både effektivitet och miljö.
- Undviker kemiska bekämpningsmedel så långt det är möjligt.
- LED-belysning i offentliga miljöer samt till verksamheten.
- Byter våra fordon till fossilfria alternativ. År 2022 byttes 4 dieslbilar mot nya gasbilar samt 3 elfordon.
- Tillämpar en gröncertifierad skogsbruksplan i produktions-skogsbruket.
- Blomsterängar för pollinerande insekter.

Kostavdelningen arbetar aktivt med att minska matsvinnet, bättre sopsortering, minskat antal platsförpackningar samt minskat antal transporter.

Kultur och fritidsförvaltningen: Eriksberg och Epic arbetar med att vara hållbara arbetsplatser.

Vilka projekt har genomförts att förbättra miljö/ klimat?

Genomförda projekt:

- Energidrivna affärsutveckling – energieffektivisering på små och medelstora företag
- Gröna jobb – genomföra naturvårdsinsatser och tillgänglighetsåtgärder med människor långt från arbetsmarknaden
- Incitament för energieffektivisering – energieffektivisering hos företag
- SANT – översvämningskartering och åtgärder, Svartån, samarbete Aneby, Nässjö, Tranås.
- Projekt Biogas – länsprojekt för att främja biogas
- Hela RESAN – länsprojekt för fossilfritt resande
- Nytt kraftvärmeverk 2014 (minskade CO2 utsläpp från över 700 ton/år till under 20 ton/år +ökad förnyelsebar elproduktion)
- Modernisering av ventilationsanläggningar och undercentraler
- Byte av Värmepump Fabriken 25,26

Fler exempel från Samhällsbyggnadsförvaltningen:

- Nytt material för att halkbekämpa allmän platsmark på vintern. Idag används krossmaterial 2-4 mm och tidigare användes naturgrus med inblandning av salt.
- Införandet av körjournaler i samtliga kommunala fordon, som lett till minskat bilanvändande samt att det skapats två mindre bilpoolar; en på Näckström och en vid stadshuset.
- Samtliga småmaskiner körs med Aspens, d.v.s. akrylatbensin.
- En energikartläggning har genomförts på VA-verket.
- Algutredning på vattenverket – klimatförändringarna har/kan påverka dricksvattnets kvalitet.
- Trendanalys råvatten – anpassa framtida beredning/processer utifrån klimat-förändringar.
- Underhållsarbete på rötkammaren på avloppsreningsverket under år 2020-2021 har lett till att mer förnybar biogas kan produceras.
- Installering av ny omrörare i rötkammaren för att öka gasproduktionen.

- Tagit fram och arbetat utefter en handlingsplan för uppströmsarbete, bland annat arbetat med riktlinjer till ansluten industri, ställt krav på industri och informationsinsatser till allmänhet.
- Utbyggnad av kvävereningen på avloppsreningsverket för att minska utsläpp av det övergödande ämnet kväve.
- Säkerställa slamkvalitet så att det kan återbrukas som mull och näringsämnen på åkermark.
- Polypiggning av ledningar och injustering av pumphjul vilket har lett till en minskad friktion av ledningsnätet, vilket i sin tur har lett till minskad energianvändning.
- Installering av luftare på ledningsnätet, vilket minskar energianvändningen i vårt trycksatta ledningsnät.
- Läcksokningsutrustning – en bättre resurshushållning av dricksvatten samt minskad energi- och resursanvändning vid grävarbeten.
- Köpt in och delat ut fettrattar, för att allmänhetens hushållsfett från matlagning ska kunna återvinnas (biodiesel) eller förbrännas.
- Vi har samlat in toalettvattnen från kretsloppsanpassade enskilda avlopp och spridit på åkermark, vilket har lett till ett lokalt återförande av näringsämnen (Adelöv)
- Flisning av träavfall som används som biobränsle.
- Flisning av träavfall som används som RT-flis i avfallsförbränningsanläggningar.
- Insamling av matavfall från kommunens invånare som blir till biogas och biogödsel
- Åtgärdsprogrammet för Svartån och förstudie Lillån kopplat till framtida klimatanpassningsarbetet.
- Total genomlysning av samtliga kemikalier på förvaltningen i syfte att lägga in detta i en databas.
- Anläggning av blomsterängar.
- Byggnation av Naturskolan och Naturstigen i Östanåparken, där materialet som använts är till stor del ekologiskt och närproducerat samtidigt som man bidrar till att stärka allmänhetens kunskaper om ekologi och miljö.

Vilka projekt är planerade att förbättra miljö/ klimat?

Pågående projekt:

- ATTRACT – Innovativ arbetspendling för attraktiva arbetsgivare – länsprojekt
- FASTR - Snabbare omställning till fossilfria transporter – länsprojekt
- Sjögull i Svartån – bekämpning av invasiv art
- Kommande insatser för vatten- och fiskevård Svartån (exkl. Sjögull).
- Solcellsanläggning LSS- 2 Junkaremålens strand
- Fortsatta investeringar i energieffektiviseringar avseende el, ventilation och Värmesystem
- Framtagande av hållbarhetsstrategi för AB Tranås bostäder
- Naturskolan som Epic driver kommer att fokusera på natur, miljö och kretsloppsfrågor och skapa intresse för att leva i ett hållbart samhälle.

Fler exempel från Samhällsbyggnadsförvaltningen:

- Det kommer köpas in flertalet gasbilar till Tranås kommuns bilpool nu när det finns en biogasmack i Tranås.
- Vi kommer också titta på arbetsfordon inför byte av lastbil år 2023.
- Arbeta vidare med olika åtgärder för Svartån, kommande LONA- och LOVA-projekt där vi sökt för t.ex. en ny våtmarksplan.
- Arbeta med att införa källsortering av avfall.

- Samarbetsprojekt med Linköpings universitet där vi tillsammans kommer att ta fram modeller för ledningsnätet, där ändrade klimatfaktorer tas i beaktning.
- Arbetar aktivt med föroreningsutredningar likt Åsens hagar.
- Griftegårdsverksamheten är nära att vara helt fossilfria men har några investeringar kvar längre fram i budgeterna.
- Tranås kommun sköter redan idag skogen på ett mer föredömligt och mer hänsynstagande sätt än gällande lagar och certifieringskrav. Målet med avdelningens skogsskötsel är att inom 3 år även sköta produktionsskogen i egen regi. På så sätt kan man stärka och bevara skogens värden ur klimat- och miljöhänsyn på ett mycket bättre sätt än vad som görs idag. Skogsdebatten är en het fråga just nu och skogen har en enorm kapacitet av att binda koldioxid. Därför förbereder sig förvaltningen på att bli en aktör att räkna med gällande skogsbruk i framtiden.
- Under år 2022 kommer en inventering att utföras av platser som passar för att återskapa våtmarker i skogen.
- Startskottet för upprättandet av en grönplan för Tranås kommun har gått med målsättning om att vara klara under en treårs period. I planen återfinns inventering, skötselansvisningar och gestaltungsansvisningar för i stort sett samtliga gröna strukturer i Tranås stad. En stor del av grönplanen kommer bestå av information om hur vi värnar, skyddar och stärker våra träd och gröna miljöer inom kommunen, sett till perspektiven klimat och miljö.
- Dagvattenhantering - bygga dammar för att vattna med och sluta använda processat vatten till bevattning.
- Maskineffektivisering i syfte att utveckla ett mer effektivt arbetssätt, för att minska antalet drifttimmar och arbetstimmar.
- Installering av mikroturbin på avloppsreningsverket för att kunna producera el av biogas, som kan användas till att ladda elbilar som går i driften,
- Ombyggnation av slamutlastning och byte av slamcontainrar. Detta kommer att leda till färre transporter.
- Årligen ta fram en handlingsplan för uppströmsarbetet för att förhindra att oönskade ämnen når vårt vatten.
- Börvärdesstyrd fällningskemikaliedosering på avloppsreningsverket för att förbättra fosforeringen samt minska kemikalieanvändningen.
- Förstudie för att utreda hur alternativ hantering av toalettpapper påverkar miljön, sjön Sommen = mål 7 Minskad miljöpåverkan i avfallsplanen.
- Införande av sorteringsstandard för förpackningar.
- Kommande lagändring innebär eventuellt införande av 4-fackskärl, som ger utökad möjlighet till rätt sortering av förpackningsmaterial och ger bättre återvinning, vilket i sin tur medför en mindre klimatpåverkan.
- En ny lakvattenrening vid sluttäckningen ska anläggas för att minska utsläpp av övergödande eller farliga ämnen. Anläggningen ska vara klimatanpassad d.v.s. naturlig våtmarksrening och smälta in i området på ett bra sätt för att kunna nyttjas i det rörliga friluftslivet.
- Anpassad sluttäckning för att minimera användningen av material.

I ovan perspektiv inser vi hur mycket Tranås kommun varje dag bidrar till att nå målen men samtidigt måste vi se hur Världen – EU –Sverige – Tranås kommun, där alla måste bidra till att förbättra miljö, klimat och natur. Vi måste komma bort från skuldbeläggandet och istället skapa en hoppfullhet att vi klarar av att lösa de problem och möjligheter vi står inför.

För miljöpartiet de blå

Mats Holmstedt (M)
KSO